

שש זכירות (3) - זכירת השבת פרשת ויקהל-שקלים, תשע"ו

1) שמות (ויקהל) – פרק לה

א וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם: אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ד' לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם.
ב שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַד'; כָּל הָעֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת. ג לֹא תִבְעְרוּ אֵשׁ, בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

2) שמות (כי תשא) – פרק לא, פסוק טו (ע"פ תשואות חן [ר' גדלי' ליניץ זי"ע])

שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן קֹדֶשׁ לַד' כָּל הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמָת.

3) שמות (כי תשא) – פרק ל, פסוקים יב-יג (ע"פ ספר הזכות – כי תשא [חידושי הרי"מ])

יב **כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם, וְנִתְּנוּ אִישׁ כְּפָר נִפְשׁוֹ לַד' בַּפְּקֹד אִתְּכֶם; וְלֹא-יִהְיֶה בָּהֶם נֶגֶף, בַּפְּקֹד אִתְּכֶם. יג זֶה יִתְּנוּ, כָּל-הָעֹבֵר עַל-הַפְּקֻדִים מִחֻצֵי הַשָּׂקָל, בַּשָּׂקָל הַקֹּדֶשׁ: עֶשְׂרִים גֶּרָה, הַשָּׂקָל מִחֻצֵי הַשָּׂקָל, תִּרְוַמָּה לַד'.**

ר-א-ש ← ש-ב-ת

4) שמות (יתרו) – פרק כ, פסוקים ז-י

ז **זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁוֹ. ח שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד, וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכְתְּךָ. ט וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת, לַד' אֱלֹקֶיךָ: לֹא-תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְךָ, עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהֵמְתְּךָ, וְגֵרְךָ, אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיךָ. י כִּי שֵׁשֶׁת-יָמִים עָשָׂה ד' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּסָם, וַיִּנַּח בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי; עַל כֵּן, בִּרְדֹּף ד' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיִּקְדָּשָׁהּ.**

5) רש"י - שמות פרק כ, פסוק ח

זכור - זכור ושמור בדבור אחד נאמרו... "זכור" לשון פעול הוא, כמו "אכול ושתו" (ישעיה כב יג), "הלוף ובכה" (שמואל ב ג טז), וכן פתרונו תנו לב לזכור תמיד את יום השבת, שאם נזדמן לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת (מסכת ביצה דף טז).

6) רמב"ן – שמות פרק כ, פסוק ח

ועל דרך הפשט אמרו (במכילתא כאן) שהיא מצוה שזכור תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחהו ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרנו אותו תמיד יזכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא צוה אותנו באות הזה כמו שאמר (להלן לא יג) כי אות היא ביני וביניכם. וזה עיקר גדול באמונת הא-ל... ובמכילתא (כאן) רבי יצחק אומר, לא תהא מונה כדרך שהאחרים מונים, **אלא תהא מונה לשם שבת**. ופירושה, שהגוים מונין ימי השבוע לשם הימים עצמן, יקראו לכל יום שם בפני עצמו, או על שמות המשרתים, כנוצרים, או שמות אחרים שיקראו להם, **וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוונו בו לזכרו תמיד בכל יום.**

7) מסכת מגילה דף יג: (ע"פ ספר דרך המלך – פרשת תולדות)

ואת דתי המלך אינם עשים - דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י .

8) אור החיים הקדוש – שמות פרק כ, פסוק יא

עוד ירצה על זה הדרך "כי ששת ימים עשה ד' וגו'" פירוש כי לא עשה בתכונת בריאתם שיעמדו אלא ששת ימים, ומעתה יצטרך ה' לחדש הבריאה בכל יום ובאמצעות נפש העולם שהוא השבת

שברא ה' נח מהתמדת המלאכה, וכמאמרם ז"ל (ב"ר פ"י) שהיה העולם רופף ורועד ובבא שבת עמד בקיומו, והוא אומרו וינח ביום הז' ויום זה מעמיד העולם עוד ששת ימים ובכל יום ששי לערב שכלתה תכונת העולם יבא שבת ויקיים העולם עוד ששת ימים אחרים וכן על זה הדרך, ועיין פרשת בראשית (ב' ב') :

9) שם משמואל – פרשת יתרו, שנת תרע"ב (ר' שמואל בורנשטיין מסאכטשאב זי"ע)
 ...ובזה יש לפרש מצות זכור בשבת שפירש הרמב"ן (שמות כ' ח') בשם המכילתא לזכור בכל יום מששת ימי המעשה את יום השבת לומר היום יום אחד. והיינו משום דבששת ימי המעשה שהאדם טרוד בעניני מלאכות והבלי עוה"ז יצייר בנפשו כאילו עומד ביום השבת, שכל איש ישראלי יש לו עלי בצד מה, ואפי' ע"ה אימת שבת עליו, וזה יחזיק בידו להחליף כח בששת ימי המעשה, וזה זכור שהוא לשון הוה. וכן שמור שהוא נמי לשון הוה יש לפרש כענין הזה שיזכור וישמור עצמו בששת ימי המעשה לבל יתלכלך בגשמיות ביותר כי איך ישא פני שבת...

10) רמב"ן – שמות פרק כ, פסוק ח
 ואמת הוא ג"כ כי מדת זכור רמזו במצות עשה, והוא היוצא ממדת האהבה והוא למדת הרחמים, כי העושה מצות אדוניו אהוב לו ואדוניו מרחם עליו, ומדת שמור במצות לא תעשה, והוא למדת הדין ויוצא ממדת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו ירא אותו, ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאהבה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכך אמרו דאתי עשה ודחי לא תעשה, ומפני זה יהיה העונש במצות לא תעשה גדול ועושיין בו דין כגון מלקות ומיתה, ואין עושיין בו דין במצות עשה כלל אלא במורדין, כמו לולב וציצית איני עושה, סוכה איני עושה, שסנהדרין היו מכין אותו עד שיקבל עליו לעשות או עד שתצא נפשו :

11) בני יששכר - מאמרי השבתות, מאמר א ["שם שבת"], אות ט
 שבת. אהב"ה בכ"ל ל"ב אהב"ה בכ"ל נפ"ש אהב"ה בכ"ל מא"ד בגימ' שב"ת [=702], כך שמעתי מכבוד מחותני הרב הקדוש מהרצ"ה [מזידיטשוב] זצוק"ל, יש להתבונן הענין עפ"י מה שכתב בזהר הנ"ל שבת איהו כללא דאורייתא עכ"ל, והנה כלל התורה הוא לדבקה בו ית"ש ולמסור לבו ונפשו ומאודו בעבור אהבתו, והנה שבת איהו כללא דאורייתא, על כן שבת בגימ' כנ"ל.

12) דברים (ואתחנן) – פרק ה, פסוק יא
 שְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ ד' אֱלֹהֶיךָ.

13) זמירות לליל שבת – כל מקדש שביעי (ע"פ ספר בית ישראל – פרק ב' [החפץ חיים])
 כָּל מְקַדְּשׁ שְׁבִיעֵי כְּרָאוּי לוֹ, כָּל שׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּדָת מְחַלְלוֹ

14) רמב"ן – שמות פרק כ, פסוק ח
 ואני תמה אם נאמר זכור ושמור מפי הגבורה, למה לא נכתב בלוחות הראשונות? ויתכן שהיה בלוחות הראשונות ובשניות כתוב "זכור", ומשה פירש לישראל כי שמור נאמר עמו. וזו כוונתם באמת :